

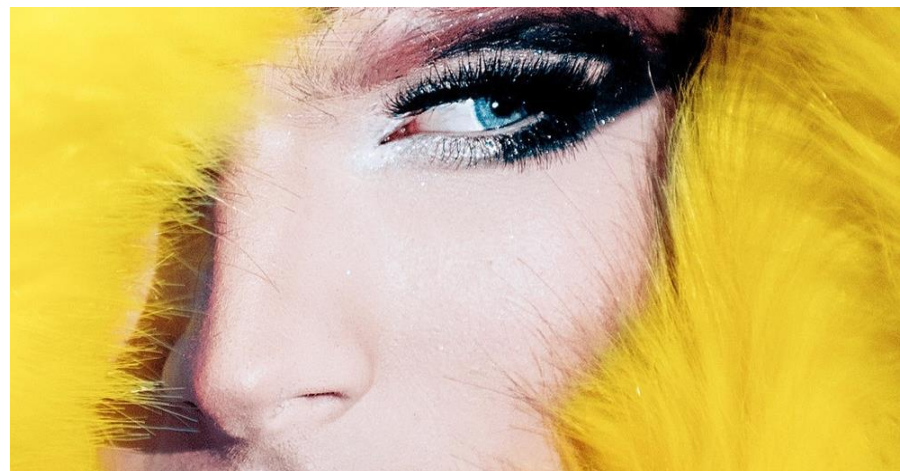
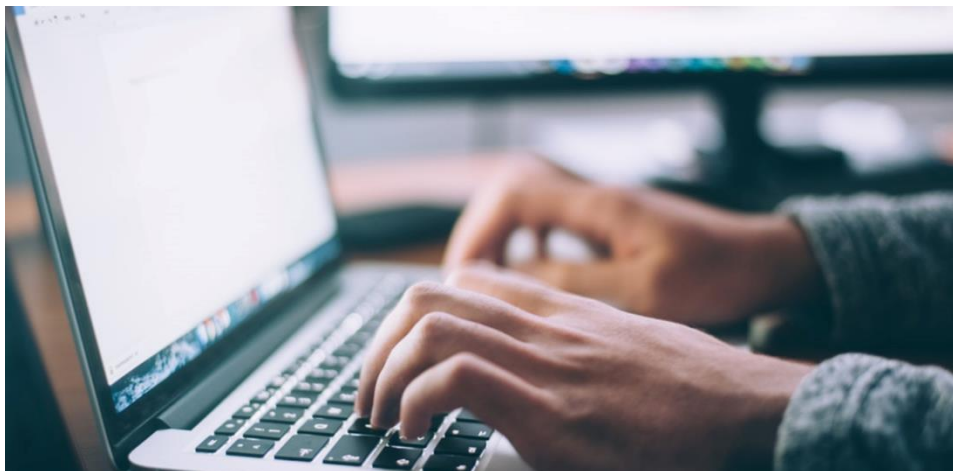

ombudsman
veřejný ochránce práv

Petr Polák
Karel Suda

PRÁVNÍ POSTAVENÍ TRANS LIDÍ V KONTEXTU ZMĚNY POHLAVÍ 2

ZAPOJENÍ TRANS LIDÍ DO PROFESNÍHO ŽIVOTA

SPOLEČNĚ PROTI DISKRIMINACI

16. KVĚTEN 2018

- V případě trans lidí se rozdílné zacházení nejmarkantněji projevuje v oblasti práce a zaměstnání (vč. podnikání)
- Diskriminace v **konkrétních pracovněprávních vztazích** (identita v určitých chvílích na první pohled zřetelná – „real life test“) – přijímání do zaměstnání, (sexuální) obtěžování
- **Systémové nastavení právní úpravy** -> sekundárně může vyvolávat méně příznivé zacházení, aniž by byla identita na první pohled patrná
 - Úprava specifické postavení trans lidí opomíjí (nemusí jít o záměr - jde o málo početnou skupinu, zásahy v běžném životě jsou ale silné – skupina lidí náchylná k psychickým komplexům, složitý proces utváření identity)
 - Vycházíme ze zkušeností a reálných problémů trans lidí – po rozhovorech se zástupci NGO, odborníky na trans tematiku
 - Řešení: braní zřetele na to, že trans lidé existují, mají specifické potřeby, z každého pravidla existuje výjimka, metodické usměrnění podřízených orgánů

**VYBRANÉ PROBLÉMY V OBLASTI ZAPOJOVÁNÍ
TRANS LIDÍ DO PROFESNÍHO ŽIVOTA**

TŘI HLAVNÍ OKRUHY OBLASTÍ

ombudsman
veřejný ochránce práv

1. **POTVRZENÍ O ZAMĚSTNÁNÍ – ZÁVISLÁ PRÁCE**
2. **ŽIVNOSTENSKÉ PODNIKÁNÍ – PUBLICITA ÚDAJŮ V REJSTŘÍKU**
3. **DOKLADY O DOSAŽENÉM VZDĚLÁNÍ**

<https://unsplash.com/>

§ 313 odst. 1 zákoníku práce

„Při skončení [pracovněprávního vztahu] je zaměstnavatel povinen vydat zaměstnanci potvrzení o zaměstnání...“

Zákon **nepředvídá** vydání potvrzení i po delší době od ukončení zaměstnání.

Trans lidé potřebují potvrzení s **opravenými osobními údaji (nově nabytá identita)**.

VYDÁVÁNÍ POTVRZENÍ O ZAMĚŠTNÁNÍ

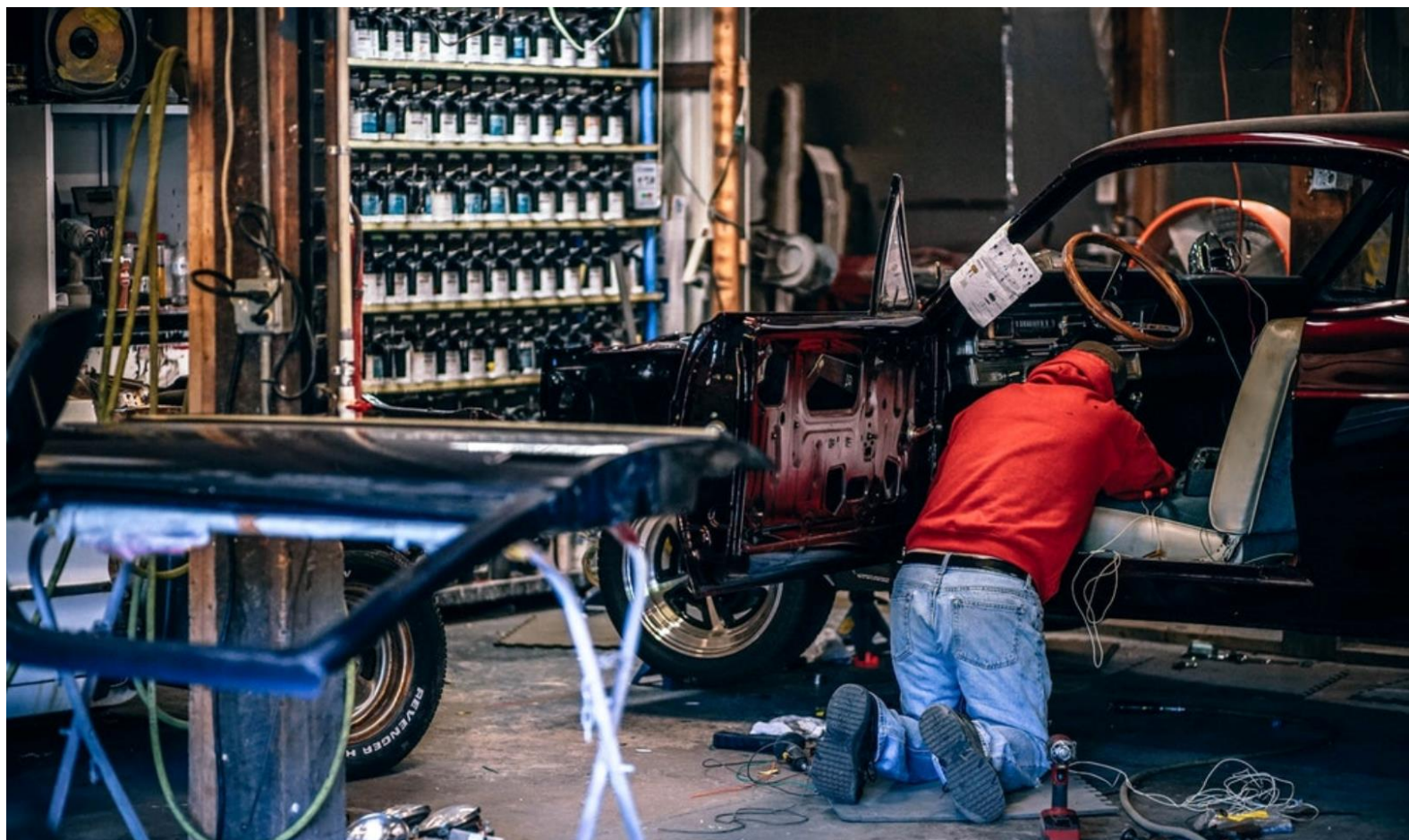
ombudsman
veřejný ochránce práv

Pokud bývalý zaměstnavatel nevydá opravené potvrzení:

- předkládá trans osoba potenciálnímu zaměstnavateli **původní potvrzení** a doklad prokazující změnu pohlaví (*nucený coming-out*) – možný diskriminační dopad (nepřijetí do zaměstnání, propuštění ve zkušební době)
- trans osoba nedoloží předchozí zaměstnání (praxi) a může být znevýhodněna na trhu práce (zaměstnání v rozpočtové sféře, kde se zohledňuje délka praxe)

Praktické řešení ze strany nového zaměstnavatele: **čestné prohlášení** (dobrá vůle?)

Bylo by nevydání opraveného potvrzení o zaměstnání **nepřímou diskriminací z důvodu pohlavní identifikace?**

PUBLICITA HISTORICKÝCH ÚDAJŮ O TRANS ŽIVNOSTNÍCÍCH (I)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Ochránkyně obdržela 2 podněty (2015 a 2017): úprava živnostenského podnikání působí příliš tvrdě na trans osoby
- **Zveřejňování historie změn osobních údajů ve veřejné části živnostenského rejstříku** (změna OÚ se v souladu se zákonem zapíše) – může dopadat hůře na trans lidi (i historická jména vázaná na původní biologické pohlaví)
- Bez ohledu na to, zda jde o stávající či nové živn. oprávnění – po přerušení živnosti se tyto historické části do veřejného rejstříku dostanou (navázány pomocí AIFO, který se vztahuje k fyzické osobě - § 9 zákona o základních registrech)
- Odhalení původní identity – **odhalení intimní sféry přerůstající rámeč obchodu a ochrany spotřebitele**

PUBLICITA HISTORICKÝCH ÚDAJŮ O TRANS ŽIVNOSTNÍCÍCH (II)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- **Materiální publicita** (ochrana oprávněných zájmů spotřebitelů a dalších osob, transparentnost podnikatelského prostředí) vs. **zásahy do důstojnosti, základních práv translidí**
- MPO nespatřuje prostor, aby se s trans lidmi zacházelo jako s kýmkoli jiným (vyplývá z dopisu ochránkyni), veřejný zájem na transparentnosti by měl převážet, nejde o diskriminaci, protože se údaje vedou o všech bez rozdílu
- Ve smyslu ústavně zaručeného práva na rovné zacházení se však ukazuje **jiný pohled na problematiku**:
 - trans lidé jsou ve specifické situaci
 - zveřejnění údajů o nich prozradí to, co nikdo nemá právo vědět
 - mohou se stát objekty neodůvodněného nerovného zacházení jen z důvodu, že změnili své pohlaví
 - startovní pozice nejsou stejné, nejde o stejné situace – třeba je vyrovnat
 - odlišnost podmínky k podnikání -> právo na podnikání v rovném rozsahu

PUBLICITA HISTORICKÝCH ÚDAJŮ O TRANS ŽIVNOSTNÍCÍCH (III)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Řešení: změna AIFO = zrušení vazby na historické údaje?
 - **§ 10/3 ZZR** – agendový identifikátor nelze měnit, pokud zákon nestanoví jinak – **existují výjimky**: přidělení stejného identifikátoru, přidělení více identifikátorů osobě, likvidace údajů
 - **Výjimka pro případ změny pohlaví? Změna AIFO?**
 - Zákon presumuje, že i po změně pohlaví se jedná o kontinuální osobu – otázka, zda by pro účely ochrany trans lidí nebylo vhodné kontinuitu přerušit, alespoň v případech, kdy se tak osoba sama rozhodne - rozhodne se začít podnikat znovu (získat nové ŽO)
 - > **jaký postup je v této oblasti legitimní?**
 - > **existují nějaké možnosti, jak rozšířit v této oblasti možnosti trans lidí a eliminovat sekundární nerovné zacházení?**

Vyhláška č. 3/2015 Sb., o některých dokladech o vzdělání

- § 4 odst. 6 - opis a stejnopis vysvědčení, výučního listu a diplomu o absolutoriu - z důvodu změny jména, příjmení nebo rodného čísla
- Pouze pro **ZŠ, SŠ a VOŠ**

Sp. zn. **522/2015/VOP**

- stěžovatelka prošla změnou pohlaví, škola jí odmítla vydat nové maturitní vysvědčení
- připravili jsme žádost se všemi náležitostmi (podle vyhlášky), poučili o možnostech ochrany (proti nečinnosti či zamítavému rozhodnutí)
- Škola nové maturitní vysvědčení vydala

Vysoké školství

- v zákoně o vysokých školách **neexistuje zákonné zmocnění** pro vydání obdobné vyhlášky na úseku vysokého školství
- Právní vakuum – možná diskriminace?

”Referentka na studijním mně řekla, že nevydá stejný diplom na dvě různá jména.“

Sp. zn. 5510/2017/VOP

- absolvent bc. studia (MtF) – zahájil léčbu transsexuality, předběžný emailový dotaz na studijním oddělení – stejnopis diplomu na nové jméno? Odpověď: není to možné
- zjištění stanoviska MŠMT (viz dále), vyjádření konkrétní VŠ je „exces a neznalost“
- doporučeno znovu kontaktovat studijní oddělení VŠ

Komunikace (K)VOP s MŠMT

- MŠMT řešilo pár podnětů (od VŠ, jak mají postupovat) – vydání nového diplomu oproti vrácení toho dříve vydaného
- Vždy individuální posouzení a vstřícné řešení
- Aktuální názor MŠMT: při vystavování opisu nebo kopie - § 40 zákona o archivnictví – diplom s novými údaji (po změně pohlaví) není opisem či kopií
- Připomínky VOP k Výhledu legislativních prací vlády (2019 – 2021) – Pozitivní přístup MŠMT – nutno řešit „komplexně i pro jiné případy vydaných rozhodnutí či osvědčení a nikoliv speciálně pouze u vysokých škol.“

ombudsman
veřejný ochránce práv

DĚKUJEME ZA POZORNOST!

KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV
ÚDOLNÍ 39
602 00 BRNO
CZECH REPUBLIC

WWW.OCHRANCE.CZ

WWW.ESO.OCHRANCE.CZ

[WWW.FACEBOOK.COM:
OMBUDSMAN](http://WWW.FACEBOOK.COM: OMBUDSMAN)

[WWW.TWITTER.COM/OCHRANCE
PRÁV](http://WWW.TWITTER.COM/OCHRANCE PRÁV)